

Pitarssuaq – en levnedsskitse

Af Flemming Christensen

Lorentz Peter Alfred Freuchen blev født i Nykøbing på Falster d. 20. februar som den næstældste i en børneflokk, der efterhånden voksede til syv. Og i Nykøbing gjorde han og hans søskende deres første erfaringer, blandt andet i sømandsskab, til glæde og undertiden en vis bekymring for forældrene, købmand Lorentz Freuchen og den ukuelige Frederikke Freuchen. I Nykøbing lykkedes det også Peter Freuchen at blive student, hvorpå han i 1904 flyttede til København for at studere medicin. Han afbrød dog denne uddannelse et par år senere for at deltage i Mylius-Erichsens Danmark-Ekspedition 1906–1908 som fyrbøder og videnskabelig assistent for meteorologen Alfred Wegener. Her vandt han sine første arktiske erfaringer – og ikke mindst om, hvordan tingene ikke bør gøres – og sin aldrig siden mistede kærlighed til Grønland og grønlænderne. Ved tilbagekomsten til Danmark mødte han Knud Rasmussen, der gik med planer om at grundlægge en handelsstation ved Kap York, og de slog sig sammen om dette projekt. Ved fælles anstrengelser og med afgørende støtte fra Freu-

chens kæreste Michella Erichsen blev det økonomiske grundlag skabt, så Rasmussen og Freuchen i august 1910 kunne starte Thule-stationen. Fra stationens start og til 1919, hvor Peter Freuchen befandt sig i Danmark, svækket af »den spanske feber« var han bestyrer af handelsstationen, som han ledede på fortrinlig vis, samtidig med at han foretog zoologiske, botaniske og meteorologiske observationer, indsamlede planter og dyr til Botanisk og Zoologisk Museum og deltog i fangsten og bopladsens liv. I de 10 år i Thule foretog han hyppige slæderejser frem og tilbage over Melville-Bugten til de danske kolonier efter post og varer – hans evne til at køre med store slædelæs huskes stadig. Han giftede sig 1911 med polareski-moen Navarana, som han levede med indtil hendes død i 1921, og med hvem han fik børnene Merqusâq (1916) og Pipaluk (1918). I årene 1910–1919 var hans ophold i Grønland, og først og fremmest Thule-distriktet, kun afbrudt af en kort Danmarksrejse 1913 sammen med Knud Rasmussen og Ajago. Alt dette – sammen med hans almindelige

Peter Freuchen rager op blandt en flok inubuit (= polareskimo) jægere. Thule 1912.

indstilling til livet og menneskene – bevirkede, at han fik et enestående kendskab til polareskimoernes liv, tanker og traditioner, en viden om tingene indefra, som næppe er overgået af nogen anden hvid mand.

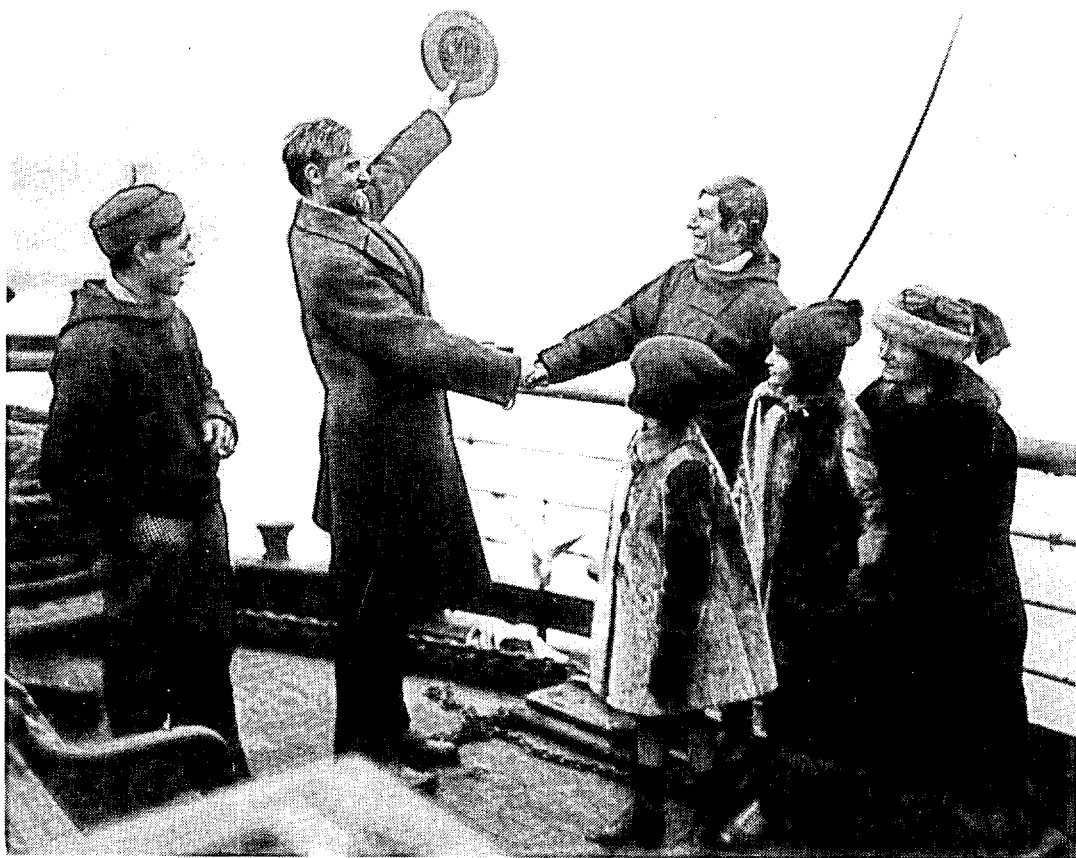
Rasmussen, Freuchen, Uvdloriaq og Inukitsoq rejste i 1912 tværs over indlandsisen til Danmarksfjorden og Independence-fjorden (»Første Thule-Ekspedition«) for at undsætte Ejnar Mikkelsen og Iver Iversen, der var meldt savnet. Under denne ekspedition kortlagde han store dele af det nordligste Grønland. Freuchen skulle egentlig have deltaget også i »Anden Thule-Ekspedition« 1916–1918 nord om Grønland. Men det blev ikke til noget, da den amerikanske Crockerland-Ekspedition overvintrede i Thule. Senere kom en undsætnings ekspedition til, og endelig et dansk skibsmandskab, som alle indefrøs. Freuchen måtte derfor blive i Thule for at holde styr på alle disse amerikanere og danskere – hvoraf nogle led af syfilis – og

deres uautoriserede handelsvirksomhed, der truede stationens eksistensgrundlag. Freuchen havde nok at se til i det daglige i denne periode, og han kom også til at slæde flere af amerikanerne sydpå over Melvillebugten til Dansk Grønland, hvorfra de endelig kom hjem. Freuchen deltog også i undsætningen af II Thule-ekspedition. I samme periode udgravede han sammen med Lauge Koch den såkaldte Comers køkkenmødding – det første vidnesbyrd om eksistensen af Thule-kulturen. Endelig, inden nedrejsen til Danmark i 1919 bistod han Godfred Hansen med at udlægge depoter til Amundsen (den såkaldte III Thule-Ekspedition).

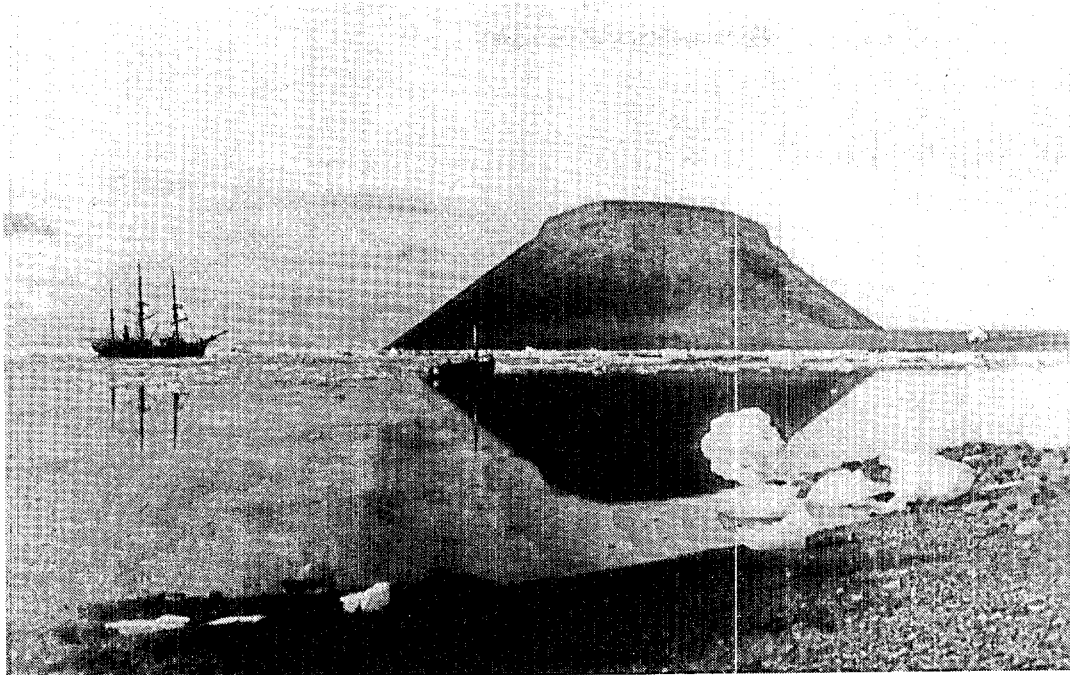
1921–1924 var Freuchen næstkommanderende på V Thule-Ekspedition, hvor han udførte et stort arbejde, dels praktisk – bl.a. med oplæring af de »lærde magistre« Therkel Mathiassen og Kaj Birket-Smith i arktiske rejsefærdigheder – dels zoologisk og kartografisk, og i enkelte tilfælde også arkæologisk, samt na-

turligvis hele vejen etnografisk. Det var under denne ekspedition han mistede den ene fod som følge af forfrysning. Da han kom til Danmark erhvervede han det berømte »træben«, giftede sig med Magdalene Vang Lauridsen og købte øen Enehøje i Nakskov-Fjorden. Han blev den første redaktør af ugebladet »Ude og Hjemme«, førte en udstrakt foredragsvirksomhed, skrev en hel del til Politiken, som han havde været tilknyttet siden 1909, og startede sit skønlitterære forfatterskab, begyndte også senere at skrive erindringer. Hans ekspeditions-

liv var dog ikke slut, på trods af træbenet. I 1928 var han i arktisk Sovjetunionen, han var tolk for Stauning under dennes Grønlandsrejse i 1930, på film-ekspedition i Alaska 1932-1933, rejste Sydamerika rundt i 1934, var på en enestående tur gennem det arktiske Sibirien i 1937, og året efter på kort ophold i Sameland i forbindelse med en filmindspilning. Peter Freuchen var en af de første danskere, som gjorde en indsats imod fascismen og nazismen, både i offentlig polemik og mere i det skjulte, idet han via Enehøje illegalt hjalp tyske

Peter Freuchen giver hånd til Knud Rasmussen, mens Dagmar Rasmussen med døtrene Hanne og Inge ser til. Polareskimoen Ajago står til venstre i billedet. Danmark 1913.

Barken Danmark ligger på red i North Star Bugt under Thule Fjeldet. Midt i billedet ses »Kap York Stationen Thule« motorbåd. Det hvide hus er Knud Rasmussens, bygget 1910.

flygtninge til Danmark allerede fra midten af 1930'erne. Da jøder ikke længere kunne være medlemmer af Rotary i Tyskland og de danske Rotary-klubber blot så til, meldte han sig ud i protest. Under Besættelsen fortsatte han modstandsarbejdet, nu med udgangspunkt i »Langkærhus« ved Birkerød, hvortil han var flyttet efter at have solgt Enehøje. Han blev interneret, levede senere 'under jorden' i en periode, og måtte i den forbindelse ofre sit kendte skæg. Det lykkedes ham at flygte via Sverige til USA, hvor han bosatte sig. Han fik her skilsmisse fra Magdalene, der var forblevet i Danmark, og giftede sig i juni 1945 med den kendte modetegner Dagmar Cohn. Efter krigen virkede han bl.a. som Politikens korrespondent ved FN.

Han rejste i disse år flere gange i Grønland – bl.a. sammen med Hedtoft 1948 – og var undertiden også i Danmark. Han genså Thule i 1952 – efter at tidligere anmodninger om besøgstilladelse var blevet ham afslået – og han brød sig bestemt ikke om den amerikanske base, der ødelagde polareskimoernes erhvervs-muligheder. I 1956 blev Freuchen fejret både i USA og i Danmark efter at han ganske uimponeret havde vundet 64.000 \$ ved en TV-quiz om »De syv Have«. I 1957 skulle han sammen med et par andre arktiske veteraner, bl.a. MacMillan som han lærte at kende i Thule 1914, deltage i en flyvning over Nordpolen, men døde undervejs pludselig i Anchorage, Alaska d. 2. september 1957. Asken blev spredt over Thule-fjeldet.